

риємств створюється з метою створення нормального конкурентного середовища для всіх партнерів аграрного сектору, який складається насамперед з господарського – для створення системи умов і відносин регулювання виробництва, розподілу, обміну та споживання (нагромадження) й економічного механізму, котрий включає сукупність методів і засобів впливу на зростання виробництва та підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Нижник І. В. Забезпечення конкурентних переваг: ризику і втрати в їх реалізації на регіональному ринку / І. В. Нижник // Учені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. Економічні науки. – Сімферополь : НВЦ КІПУ, 2008. – Вип. 12. – С. 156–160.
2. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Фатхутдинов Р. А. – М. : Маркетинг, 2002. – 892 с.
3. Шатохин Н., Солошенко Р., Долгополов В., «Повышение конкурентоспособности сельскохозяйственного производства» // Международный с/х журнал, – № 1,2006, – С. 34–36.
4. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика / А. Ю. Юданов. – М.: ГНОМ и Д, 2001. – 304 с.
5. The World Economic Forum. The Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]: www.weforum.org – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_SCT_RRN.

Annotation. *In the article investigational elements of competitiveness of agrarian enterprises. The own mechanism of increase of their competitiveness is developed. The given suggestions are in relation to influence of factors on subsequent development of existent mechanisms of competitiveness.*

Key words: *competitiveness, methods of competition, agrarian production, globalization, mechanism of increase of competitiveness.*

УДК 334.012:332.

Коробка С. В., к.е.н., старший викладач Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

МАЛІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ДРІБНОТОВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В АПК

У статті розглядаються основні проблеми розвитку малого підприємництва на селі як основи дрібнотоварного виробництва, вказуються можливі перспективи покращення їх функціонування та напрямки подальшого розвитку.

Ключові слова: *малі підприємства, підприємництво, дрібнотоварне виробництво, виробництво, АПК.*

Актуальність проблеми. Ринкові перетворення в економіці України потребують принципово нових підходів до розвитку аграрного сектору, його реформування має ґрунтуватися на глибокому аналізі та врахуванні всіх чинників, які можуть впливати на ефективність виробництва. Найперспективнішим напрямом створення конкурентного ринкового середовища є розвиток малого підприємництва, оскільки саме малі підприємства сприяють створенню нових робочих місць,

впровадженню досягнень науково технічного прогресу у виробництво, інвестиційному та інноваційному процесах. Тому, очевидно, що успіх ринкових перетворень значною мірою визначається тим, як вдається реалізувати потенціал малого підприємництва.

Метою статті є: дослідити і узагальнити основні проблеми розвитку малого підприємництва, подати наше бачення вирішення даних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні мале підприємництво набуло недостатнього розвитку. За твердженням спеціалістів, у наявності є лише приблизно п'ята частина потрібної кількості малих підприємств. На 1000 жителів у нашій країні припадає 3,6 підприємств малого бізнесу, тоді як в Росії – 6, в Японії – 49,6, США – 74,2 одиниці. У розвинутих країнах на малий бізнес припадає 50 – 60% валового національного прибутку. У США близько 50% працюючих зайняті на малих підприємствах, які дають половину всієї продукції. Ця сфера є найдинамічнішою в економіці.

Малими підприємствами (незалежно від форми власності) визнають підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (фінансовий рік) не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за цей період не перевищує 10 млн. грн. [3, с. 14].

Ринкова орієнтація розвитку економіки України супроводжується докорінною зміною форм власності і форм господарювання підприємств. Підчас здійснення ринкових перетворень важливим напрямком продуктивного використання вільної робочої сили є мале підприємництво. Оскільки, головна перевага підприємництва полягає в тому, що воно забезпечує людині свободу дій [4, с. 38–42].

Мале підприємництво є провідною силою в подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, як одна із сфер забезпечення зайнятості населення, запобігання безробіттю та створення нових робочих місць [1]. Як засвідчують дослідження підприємництво здійснюється в будь-яких організаційних формах на вибір підприємця.

Агарний сектор економіки України, має великий потенціал для розвитку малого підприємництва, який проявляється в наступному: зростання безробіття в державному секторі економіки; наявність висококваліфікованих спеціалістів; потреба національної економіки в нових діях і підходах щодо виходу її з кризи; необхідність розробки і впровадження новачій в аграрне виробництво тощо.

Як стверджують статистичні дані на малих підприємствах зайнятий кожен четвертий український найманий працівник – 24,3% у 2008 році і 25,2% у 2009 році. Тут реалізується одна шоста всього обсягу продукції, робіт і послуг – 16,3% у 2008 році і 16,6% у 2010 році. [2]

Проте є не новим, те що підприємницькі структури в аграрному секторі України функціонують на принципах самоокупності, самозабезпечення, самостійності у виборі напрямів діяльності і повної відповідальності за результатами роботи. Щодо принципів їх організації, то вони аналогічні до досягнень світової економіки і відповідають вимогам ринкових механізмів господарювання. Однак результати їх функціонування значно гірші від тих, які досягаються в розвинутих країнах світу.

Розвиток малого підприємства в аграрному секторі сповільнюють ряд факторів і цим самим знижують його ефективність, а саме: правова база є недосконалою, оскільки вона не захищає інтереси підприємця як власника результатів своєї праці і інтереси споживача; відсутність державної довгострокової стратегії підтримки

розвитку підприємництва в країні; крім офіційного визнання підприємництва, як ефективної і престижної форми господарювання, яке здатне підняти рівень національної економіки і добробут значної частини населення, з боку держави, проте не створюються сприятливі соціально-економічної і психологічні передумови в суспільстві; низький рівень матеріально-технічного забезпечення розвитку малого підприємництва.

В свою чергу малі підприємства являють собою основу дрібнотоварного виробництва, забезпечують насичення ринку товарами та послугами і створюють додаткові робочі місця, що сприяє зменшенню рівня безробіття – найгострішої проблеми сільської місцевості.

Малі підприємства відрізняються від великих цілями і завданнями, які здатні вирішувати. Оскільки вони виступають відображенням підприємницької ініціативи, інтересу власника, який в собі відображає і керівника, і генератора ідей, і фінансового керуючого. Тому рішення, які пов'язані управлінням підприємством ґрунтуються на авторитетній думці власника.

Основною метою створення малого підприємства є реалізація особистої свободи, реалізація своїх організаторських здібностей, бути корисним для суспільства. Тому економічні мотиви можна вважати не основною причиною започаткування малого підприємництва, оскільки лише третина підприємців пов'язує початок своєї підприємницької діяльності з прагненням отримати вищий дохід чи скрутним фінансовим становищем.

Мале підприємництво характеризується: обмеженим доступом до фінансових ринків, високим рівнем гнучкості підприємницької діяльності, спрямованістю зусиль на постійне удосконалення власної діяльності з орієнтацією на місцеві ресурси, наявності двостороннього зв'язку між підприємцем і його клієнтами, виконанням ролі ринкоутворювального чинника.

Розвиток малого підприємництва відбувається під впливом зовнішніх учасників процесу розвитку: держави, органів місцевого самоврядування, конкурентів. У реформуванні економіки малі підприємства взяли на себе роль творця підґрунтя для створення нової системи господарювання.

Створення малих підприємств у сфері агропродовольчого ринку дозволяє вирішувати низку організаційно-економічних завдань, а саме: відмова від централізованого управління через його неефективність; створення умов для скорочення чисельності працюючих внаслідок ліквідації неефективних підрозділів; здійснення раціональних перетворень для подальшого розвитку певної сфери усього регіону.

Малі підприємства, які ще не мають стійкого ґрунту для своєї економічної діяльності, звичайно ж як з'являються, так і розпадаються з багатьох причин. До найбільш розповсюджених причин банкрутства малих підприємств належать невдачі в сфері збуту продукції, а також недостатня компетентність і відсутність досвіду. Тому від початку своєї діяльності, керівники мають чітко усвідомлювати, за рахунок яких фінансових ресурсів вони будуть здійснювати свою діяльність, куди їх ефективніше вкласти, щоб отримати економічний ефект.

Втім незважаючи ні на що, кількість малих підприємств, що створюються, перевищує число ліквідованих, що говорить про збільшення підприємств малого бізнесу в економіці.

Подальші перспективи розвитку малого підприємництва в сільському господарстві в значній мірі пов'язані з розробкою і впровадженням локальних програм активізації підприємництва на селі. В яких має бути передбачено і узгоджено з

наступні напрями: ліквідації безробіття, що є актуальним в умовах фінансової кризи; розвиток різних форм навчання, освіти, сільськогосподарського і соціально-побутового дорадництва на селі; просторового господарювання і регіонального розвитку; охорони навколишнього середовища; створення пільгових умов оподаткування підприємців в сільському господарстві; пошук нових форм підприємницької діяльності.

Висновки. Таким чином, функціонуючи малий бізнес створює значну кількість робочих місць, займаючи вагомую частку у формуванні регіонального продукту, а як наслідок і валового внутрішнього продукту. Формування малих підприємств дозволить удосконалити інфраструктуру національного продовольчого ринку, забезпечить конкурентоспроможність його суб'єктів. Малий бізнес повинен стати основною складовою соціально-економічного розвитку економіки України.

Список використаних джерел

1. Дем'янчук О.І. Формування підприємництва нового типу в системі само зайнятості України / О.І. Дем'янчук // Економіка і бізнес – 2004. – №2. – с. 38–42.
2. Держкомстат України / режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Указ Президента «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» // Урядовий кур'єр. – 2008. – 7 жовтня

Annotation. The article reviews the main problems of small business development in rural areas as a basis for small-scale production, indicate possible avenues to improve their performance and areas for further development.

Key words: small business, entrepreneurship, small-scale production, manufacturing, agriculture.

УДК 334.012.64

Красога О.В., к.е.н., доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО З'ЯСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Аналізується економічна сутність малого підприємництва як з точки зору його загальновидових, типових для підприємництва ознак, так і специфічних; визначається його двоїста природа.

Ключові слова: мале підприємництво, загальновидові ознаки підприємництва, специфічні ознаки підприємництва.

Постановка проблеми. Мале підприємництво (МП) як самостійне соціально-економічне явище існує в Україні трохи більше двох десятиліть, в той час як в розвинутих економічних системах воно є його невід'ємною складовою й органічним структуроутворюючим елементом протягом двох століть. Численна західна література з питань МП, як правило, обходить проблему з'ясування його соціально-економічної сутності, а зосереджується переважно на практичних аспектах його функціонування (технологія заснування, управління, державне регулювання), що пояснюється тривалим і безперервним історичним процесом розвитку і інтегрованістю МП в економічну систему розвинутих країн. У вітчизняній економічній лі-